

IZRAELITA KÖZLÖNY.

Hitfelekezeti érdekű hetilap.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai
szétküldéssel:

Egész évre 6 frt., fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Váci-ut 9-ik szám II. emelet, a hova a kéz-
iratok intézendők.

Kiadói hivatal:

Egyetem-utca 4-ik szám, hova az előfizetési pén-
zek és reclamatiók intézendők.

Megjelenik minden pénteken egész lven.

Hirdetményekért

a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy félhasábos
petitsor után 3 kr. számítatik.

Az izr. népiskolai szabályzat.

A szellemi haladás és igazság fejlesztése és kiderítésére fontos, befolyását tekintve nagy horderejű, s ép azért eredményében a legáldásosabb vagy legveszélyesebb eszköz a bírálat. Mint a folyam, mely medréből kiáradó vizével a számszéd tájakat virulóvá teheti; de, melynek kirohanó hullámai ezeket csakhamar elborítja és beiszapolhatja, úgy hat élenkítő vagy leverőleg valamely mű fölötti józan vagy elfogult ítélet. Azonban a mű becsét, fény- és árnyoldalait egyaránt alaposan kiemelni, a jót szembetűnővé tenni, és a hiányokat napfényre juttatni ép oly hasznos mint szükséges; mert csak eszmesurlódások által szokott a való a halandók közé lépni, hanem tárgy helyett személyt ostromozni és bitorolni, guny tárgyává tenni akarni azokat, kiknek neveit hálás kegyelettel fogja említeni az utókor, gyalázatos és nem eléggé megbélyegezhető rut dolog, mely csak a szemtelen, materialistikus czélt hajhászó, ráfogásokkal spékelt kőszá hírek, goromba- és hazugságoktól hemzsegő „Magyar zsidótól” (Lásd M. Zs. 19. szám) telik ki.

Mint minden a közéletre való mű, az egyetemes gyűlésen alkotott népiskolai szabályzat sem kerülte el a nyilvánosság ítélő székét.

Különösen a drágalatos „Magyar Zsidó”, a magyart egyáltalában gyűlölő, szűt vért fagyasztó módon gunyoló „Freie P.” és a derék „Ung. Schulbote” derekasan körme közé ragadta ezt. Nem lehet szándékunk itt az első lap badarságait tulajdonképeni értékére leszállítani, hisz becsületes fegyverrel küzdeni akaró ember csak nem sülyedhet annyira, hogy ezt még polémiára is méltassa: elég haszontalan időfecsérlés, mit az ember e „piszok-fészek” kutatásánál tölt; a másodikról is hallgatunk, mert ennek minden szavából kiri a szenvedélyes gyűlölet; szólunk tehát a legutóbbi lap 10. számában „Jüdisches Schulstatut” czim alatt megjelent cikkről, mely az ügy szentségétől áthatva, kimélet nélkül bonczolgatja a szabályzatban levő jót agyonhallgatva kicsinységeken bibelődik. Így például nevelésnek találja cikkkiró, hogy a szabályzat 29. §-sa végén az mondatik: „Az iskolai bizottmányi tagnak jogában nem áll az oktatást netán rosszaló megjegyzéseket a tanulók jelenlétében tenni.”

Mi ezt nemcsak, hogy nevetségesnek nem tartjuk, de igenis helyes óvszernek tekintjük a tanító tekintélyére nézve. Valóban, Pest, Kanizsa, Szeged, Arad, Pécs, Temesvár, Tata, Bescerek, Liptó-Sz.-Miklós stb., hol az iskolai előjáróság a kor magaslatán áll, nem szorult e §. lényegére; de csak ismerné cikkkiró Paks, Högyész, Szill, Ada, Mohol stb. községeket, hol a tanító sorsa óhitű dicső (?) hazafiaink kezében forog és szégyenérzettel meggyőződhetnék arról, miszerint nézetünk áll. Azonban tények szóljanak.

W. tanító a sz... i községben működén, az ottani szeszélyes, szent rabbival sehogy sem fért össze. Mi lett eredménye? Vizsga alkalmával a gyermekek és számos vendég jelenlétében azt kiáltá a Schulchanaruch őrmestere: „Hogyan tudjanak a gyermekek valamit, ha a tanító sem tud semmit!” Pedig mellesleg legyen mondva: e tanító többet tud, mint egy egész „hitör” regement. Ily ténycskék elősorolásával hasábokat tölthetnék.

Jól lehet a szabályzat nézetem szerint is, nem üti meg kellően a mértéket; de csak gondoljuk meg, hogy a fenforgott vizályok közt jobbat létre hozni nem lehetett; mert, hogy Goethe szavaival éljek: „A valódi „szabad-
elvű” a rendelkezésére álló eszközökkel annyi jót iparkodik létesíteni, a mennyit bir, de óvakodik a sokszor elkerülhetlen hiányokat azonnal tüzzel vassal kiirtani akarni. Azon törekszik, miszerint ildomos előhaladás által a közhiányokat egymásután elenyésztesse a nélkül, hogy erőszakos intézkedések útján sokszor netán épen annyi jót is elrontson. Megelégszik ezen — mindig tökéletlen — világban a jóval, míg a jobbnak elérésére beálland a kedvező idő, a kedvező körülmények.”

Bonyhád.

Id. Virágfy.

Levelezések.

—1. A pesti izr. hitközség köréből. Május hó 31-én a hitközségi választmány ülést tartott, melyből a következőket feljegyezzük:

Baumgarten Ignác ur a fiuárvaház javára 2000 forintnyi alapítványt tett le állampapírokban, édes anyja nevére.

Dr. Kohn hitszónok és Barnay titkár négyheti szabadságidőt nyertek.

A jótékony. oszt. javaslata folytán 4 hajadonnak pályázat útján 100—100 frtnyi kiházasítási jutalék 13 arának pedig 20—40 frtnyi összegekben összesen 465 frt ajánlatott meg az esküvői gyűjteményből.

Miniszteri leiratnál fogva a bécsi süketnéma-intézetben négy alapítv. hely ült meg magyar születésű izr. süketnéma fiuk számára.

—1. A helybeli izr. fiuárvaház nevelőjeül Rózsásy József leánytanodai tanító választatott meg. Szerencsét kívánunk a hitközségnek ezen választáshoz, mert Rózsásy ur személyében nem csak kipróbált jeles tanítót s nevelőt nyert az intézet, hanem annak biztosítékát is, hogy magyar szellem fogja azt átlengeni.

Homonna, május végén, 1869.

Saját szívemnek nem kevésbé mint törzsünk jólétéért buzgolkodó minden hitfelünk keble mélyéből ered azon

béke Izraelben, sőt inkább az előtt hallatlan magasságra tornyosultak a viszálykodás és egyenlenség porfellegei, még pedig a közel Magyarországbán. Jábhó schálóm, o jöjj el béke!!
Friedlieber Ignác.

Berlinben, június 1-én.

Igen nehéz feladat alá vetném magamat, ha, tisztelt szerkesztő ur felszólításának engedve, a helybeli zsidó község belügyeiről való tudósításhoz fognék; épen oly nehéz alá, mintha valamely zürzavarban uralgó principium kikémlelését venném célba. A hazai olvasó csodálkozni fog, ha a berlini zsidó viszonyokat a „zürzavar“ szóval látja összefüggésbe hozva. De tessék elhinni, nem hazudom. Nem tartozik hitfelekezeti fejlődésünk gátszerei közé azon körülmény, hogy a zsidó községeken belül vallási pártok jutnak előtérbe; ezen körülmény — mennyiben a pártok kifejlése nem tételezi fel ugyanannyi „felekezeti“ existenciáját vagy szülemelését, nézetem szerint az igazság napfényre hozatalát tetemesen elősegíti, az egyes fractiók mind megannyi elvek képviselői, melyek békés egyetértésben elve egymás mellett kölcsönös kiegészítés útján előkészíték az igazság amaz aranykorát, mely felé központosul mindnyájunk őszinte sóvárgása. Mohamed azt mondá: „a legjobb vallás az, melyen belül a legtöbb pártszínezet — természetesen nála: felekezeti — fejlődik“ és az öreg anyagi mennyország fabricans szavaiban van egy kis életfilozofia. A ki nem akarja elhinni, az jöjjön el ide a Spree partjára és meg fog győződni arról, hogy a mi „két“ pártunkat itt hány árnyalat helyettesíti: „Quot Berlinenses tot religiones.“ No már most megérti mindenki, hogy ezen viszony egy óriási zürzavar kutfejeül szolgálhat. „Zürzavar“ így szól mindenki, nálunk is collossalis. Ő igen! de a congressus bebizonyította azt, hogy a győztes párt semmiképen sem hajlandó büszke önzéssel földre tiporni a kisebbséget, sőt törekszik ennek igényeit is minél inkább érvényesíteni, tűrni. Igaz ugyan, hogy soha sem létezett kisebbség, mely tolerantiára nézve nem akart tultenni a többségen, és bármennyire törekedjék emez, amannak jogos kívánatait tekintetbe venni, a humanis minoritás soha sem késik az oda nyújtott ujj nyomán indulva, az egész kéz nagylelkű átengedését urgeálni; de értelmes figyelő ezen engedmények méltatásában a jogszerűség mértékét fogja alkalmazni.

Itt Berlinben a győztes többség talpalatnyi tért sem engedett a kisebbségnek, mely — tessék elhinni — elveinek nemességénél fogva méltó lehetett arra, hogy eclatans többséggel távozzék a küzdterről. De boldogult Sachs kimulása óta általános ellankadás váltja fel a szokott tetterőt, és a teremtés korszakát követi a dolce far niente ideje. Mondám, a többség a pillanatnyi véletlen és az ellenpárt lustaságának teremtménye, kitelhető irgalmatlansággal bánt az orthodox kisebbséggel, éveken át reá tukmált egy kasseli zsinatistát, ki havonként kétszer szónokol azon helyről, honnét valaha a felejtethlen Sachs igazságai hangozának vala. Két hónap óta általános pezsgés állott be, az orthodoxok talpra kerekedtek és férfias elhatározással protestáltak a három évi octroy ellen; Hildesheimert a beth-hanmidrasch igazgatójává nevezték ki és szüntelen unszolás folytán kivitték, hogy a községi előljáróság engedvén a jogos kívánalmaknak elhatározza, hogy egy orthodox rabbi alkalmazása által kifejezést adand egy tekintélyes kisebbség elveinek. Szombaton legelső próbaszónoklat insceniroztatott Dr. Beck lissai pap által, melynek eredményéről — minthogy a jelenlevők közé nem tartoztam — nem tudósíthatom. Beck szónoklatával szűnik meg a chronika elbeszélése.

A schochare hatobh község ügyeiről hitelesebb tudósítással szolgáland a község rabbija, ki — mint hallom — jelenleg kedves hazánkban tartózkodik.
**

Irodalom.

Goldzieher urnak a magy. tud. akademiában Dr Bal-lagi Mór által felolvasott értekezéséről (a „chalom“ héber szó etymológiáját illetőleg) a „Hon“ tudósítója ekép nyilatkozik:

„Arany János titoknak különféle tárgyról szóló be-jelentését egy értekezés előzte meg: „Az álmoról“, melyet Goldzieher Ignác, Berlinben tanuló hazánkfia irt s Bal-lagi Mór olvasott föl. Ez értekezés becsületére válik fiatal szerzőjének, mert mutatja, hogy a régi nyelvekben, szent-iratokban sat. alapos jártassággal bír. Az „álmor“ szó ety-mológiájának fejtegetése ez, különösen a héber nyelvben, kiterjeszkedve más régi népekre is, melyeknek körében az álmok fejtegetéséből valódi tudományt csináltak. Goldzie-her előadta az „álmor“ szó eredetének hibás értelmezését, mely a szó gyöke után indulók szerint annyit tett, mint elkövéredni. Azonban kimutatá, hogy ez félszeg származ-tatás, s a biblia és régi népek történeteiből következtetve oda jutott, hogy az „álmor“-nak sémi neve — valószínű-leg a „kijelentés“ gyökéből származik.“

— *Dalok a zsidók európai szenvedéséből* című könyv-re nyit előfizetést ifj. Ábrányi Kornél. Ábrányi a minden esetre érdekes tárgyat saját tapasztalatai és eszméi sze-rint akarja, még pedig többnyire leíró modorban előadni. Előfizethetni egy-egy példányra 70 krajczárjával, mely pénz a szerzőhöz (a városligeti fasorban 1632. sz. a.) beküldendő. Ajánljuk a vállalatot t. ez. olvasóinknak b. figyel-mébe, annyival inkább, mivel feltehetni véljük, hogy a munkából csakis a történeti igazság, nem pedig holmi részrehajló deductiók fognak kihangzani.

Vegyes.

— M. hó 25-én Singer Hermann, a szombathelyi izr. néptanodában működött tanító 70 éves korában jobb létre átszenderült. Két nappal halála előtt még működött teljes erővel. Számos tisztelői siratták a buzgó és lelkiismeretes aggastyánt, és nagyszámu más felekezeti gyászoló is ki-sérte őt az örök nyugalom helyére. Az itteni ifjuság szép sarkó felállítása által tiszteli meg volt tanítója emlékét. Hátrahagyott családját támogatja ugyan a község tehet-sége szerint, a szerencsétlenek helyzete mindamellert még igen szomorú.
N. L.

Die allerhöchste Sanktion

der Kongressbeschlüsse ist bis zur Stunde noch immer nicht erfolgt. Warum? Diese Frage wird mit jedem Tage fla-granter und beschäftigt heute jeden Israeliten Ungarns und Siebenbürgens, zu welcher Parteischattirung immer er gehören möge. Die sogenannten Orthodoxen, die alle erlaubten und unerlaubten Hebel in Bewegung setzen, um die Kongress-beschlüsse auf jede mögliche Weise zu diskreditiren, in den Augen des Volkes herabzusetzen und deren praktische Durch-führung zu verhindern, reiben sich schon innig vergnügt die Hände, indem sie sich schmeicheln, mit ihres Gottes Hilfe, ihren Zweck erreicht zu haben. Es wäre das für die vater-ländische Zurecht ein großes Malheur! denn es handelt sich bei dieser Affaire um nichts Geringeres, als eben darum: ob die Scheinorthodoxie, d. i. der Todfeind aller
**